

KS. ANTONI TOMKIEWICZ
KATARZYNA OSMAŁEK

INTENSYWNOŚĆ POSTAWY RELIGIJNEJ MAŁŻONKÓW A ICH USTOSUNKOWANIE SIĘ DO METOD PLANOWANIA RODZINY

Płciowość jest zjawiskiem przynależnym do świata przyrody ożywionej. Jest ona również wpisana w naturę człowieka. Z płciowością nierozzerwalnie łączy się zagadnienie płodności, które znajduje swoje urzeczywistnienie w rodzinie. Małżonkowie stają przed wyborem jednej z dwóch dróg, sytuujących zdolności prokreacyjne w całokształcie przeżyć związanych ze sferą seksualną. Pierwsza możliwość polega na eliminowaniu płodności krępującej swobodne kontakty seksualne. Owe eliminacji dokonuje się za pomocą metod antykoncepcyjnych. Druga z nich charakteryzuje się integralnym przeżywaniem płciowości przez dwie osoby, kiedy to zachowania seksualne są zharmonizowane z refleksyjnym urzeczywistnianiem zamierzeń prokreacyjnych. Do realizacji tych zamierzeń służą metody naturalnego planowania rodziny. Problem przekazywania życia powinien uwzględniać całego człowieka, obejmując jednocześnie porządek naturalny i doczesny oraz nadprzyrodzony i wieczny. Nauczycielski Urząd Kościoła, postrzegając metody naturalnego planowania rodziny jako słuszne z punktu widzenia tego porządku, wskazuje je jako jedynie zgodne z prawem Bożym.

Można przypuszczać, że istnieje zależność między religijnością a wyborem i ustosunkowaniem się do metod planowania rodziny.

Ks. dr ANTONI TOMKIEWICZ – st. wykładowca Katedry Pedagogiki Rodziny w Instytucie Teologii Pastoralnej KUL; adres do korespondencji: ul. Radziszewskiego 7, 20-039 Lublin, tel. 741-03-33.

Mgr KATARZYNA OSMAŁEK – pedagog szkolny, Lublin.

Jak pokazują liczne przeprowadzone badania empiryczne, dojrzała religijność wpływa na całe życie człowieka, na jego myślenie, odczuwanie i zachowania¹

Celem niniejszego artykułu jest próba odpowiedzi na pytanie, czy postawa religijna małżonków ma wpływ na ich ustosunkowanie się do metod planowania rodziny. Pod pojęciem tym rozumie się tu takie metody, które umożliwiają świadome i odpowiedzialne planowanie liczby potomstwa oraz czasu poczęcia z możliwością uwzględnienia warunków ekonomicznych, psychologicznych i zdrowotnych. Istnieją właściwie dwie alternatywne grupy metod: antykoncepcja i metody naturalne²

W celu uzyskania odpowiedzi na postawione jako kluczowe dla niniejszego artykułu pytanie przeprowadzono badania empiryczne wśród 120 osób: 60 kobiet i 60 mężczyzn. Na podstawie uzyskanych wypowiedzi wyodrębniono grupę osób o wysokiej postawie religijnej oraz grupę osób o niskiej postawie religijnej. Obie grupy liczyły po 30 osób. W grupie o wysokiej postawie religijnej było nieco więcej mężczyzn (53,3%), podobnie było w grupie o niskiej religijności, w której mężczyzn było 56,6%. Jeśli chodzi o staż małżeński, to w obu grupach najwięcej osób znalazło się w przedziale 3-5 lat trwania związku małżeńskiego. Badane małżeństwa miały co najwyżej troje dzieci. W grupie o wysokiej religijności najwięcej, bo aż 40%, wychowuje dwoje dzieci; 26,6% nie posiada jeszcze dzieci. W grupie o niskiej religijności najwięcej (40%) posiada jedno dziecko; 23,3% nie posiada dzieci.

Posłużono się dwiema metodami badawczymi: Skalą Postawy Religijnej W Prężyny i własną skalą do badania ustosunkowania się wobec metod planowania rodziny. W tej skali wyróżniono pięć podskal, które dotyczyły:

- wiedzy ogólnej o metodach planowania rodziny (8 itemów),
- kwalifikacji etycznej (5 itemów),
- wpływu na więź małżeńską (5 itemów),
- zawodności metod planowania rodziny (6 itemów).

Kwestionariusz skali zawierał jeszcze dodatkowe pytanie dotyczące umiejętności wyróżniania metod naturalnych z całego szeregu metod planowania

---

¹ J. B a z y l a k. *Postawy religijne młodzieży i ich związek z wybranymi elementami osobowości*. Warszawa 1984; S. S e m i k. *Wpływ czynnika religijnego na spójność i trwałość małżeństwa*. Lublin 1982. BKUL – mps; J. M a j k o w s k i. *Religijność a formacja osobowości ludzkiej*. Poznań 1974.

² A. S a m o ć. *Naturalne planowanie rodziny*. Gdańsk 1991 s. 3.

rodziny oraz znajomości nauki Kościoła odnośnie do metod planowania rodziny.

Artykuł składa się z dwóch części. W pierwszej przedstawiono teoretyczne zagadnienia. Druga część zawiera porównanie i analizę wyników badań otrzymanych przez osoby o wysokiej i niskiej religijności.

I. POSTAWA RELIGIJNA JAKO CZYNNIK MODYFIKUJĄCY USTOSUNKOWANIE SIĘ DO METOD PLANOWANIA RODZINY

1. Podstawowe zagadnienia dotyczące postawy religijnej

Postawa należy do tych pojęć, które sprawiają największą trudność w jednoznacznym ich definiowaniu. Wiele dyscyplin naukowych, takich jak: pedagogika, psychologia, socjologia, filozofia posługuje się tym pojęciem, przypisując mu zazwyczaj odmienną treść. Ponadto w samych naukach psychologicznych istnieje wiele definicji omawianego pojęcia, co jest wynikiem stosowania go na gruncie różnych kierunków tejże dyscypliny naukowej.

Na terenie psychologii społecznej także spotyka się wiele zróżnicowanych definicji pojęcia „postawa”. Należą do nich:

1. definicje nawiązujące do tradycji behawiorystycznej lub psychologii uczenia się, w których zwraca się uwagę na zachowanie osoby wobec przedmiotu;

2. definicje bazujące na koncepcji socjologicznej, kładące nacisk na stosunek podmiotu postawy do jej przedmiotu;

3. definicje odwołujące się do teorii poznawczych w psychologii³

S. Nowak, T. Mądrycki, M. Marody, próbując połączyć owe trzy koncepcje, stoją na stanowisku, że postawa odnosi się do określonego przedmiotu i składa się z elementów poznawczych, emocjonalno-oceniających i behawiorystycznych (dyspozycji do zachowania się wobec przedmiotu)⁴

W postawie można wyodrębnić stronę wewnętrzną i zewnętrzną. Składnik behawioralny będzie wskazywał na zewnętrzny przejaw postawy. Jest on do-

---

³ S. M i k a. *Psychologia społeczna*. Warszawa 1984 s. 112.

⁴ Tamże s. 115.

stępny poznaniu obiektywnemu. Strona wewnętrzna natomiast nie jest możliwa do zaobserwowania, może jedynie zostać zbadana introspektywnie⁵

Każda postawa odnosi się do swojego przedmiotu. Może nim być zarówno przedmiot fizyczny, jak i społeczny, indywidualny bądź o charakterze zbiorowym czy wreszcie klasa przedmiotów.

a) Cechy postawy

Postawa posiada określone cechy. Wyodrębnienie ich jest ważne, gdyż dzięki temu można dokładnie określić treść oraz zakres pojęcia „postawa” i ustalić kryteria podziału postawy. Cechy charakteryzujące postawę to: treść przedmiotowa, zakres, kierunek, siła, złożoność, zwartość i trwałość.

Treść przedmiotowa

Posiada podstawowe znaczenie dla charakterystyki grupy. Wskazuje na to, czego postawa dotyczy. Postawa jest pojęciem mianowanym, to znaczy, że używając tego pojęcia wiążemy je z przedmiotem lub klasą przedmiotów, których ona dotyczy⁶ Można mówić o postawie religijnej, moralnej, o postawie wobec metod planowania rodziny.

Zakres postawy

Postawy mogą się różnić między sobą zakresem, czyli ilością przedmiotów, których dotyczą. Z tego względu można je uszeregować na kontinuum od postawy o jednym desygnacie do postawy o znacznej ilości desygnatów, od postaw indywidualnych do bardziej ogólnych⁷

Kierunek postawy

Kolejnym wymiarem postawy jest jej znak. Może on być negatywny, neutralny lub pozytywny. Takie ustosunkowanie się, przychylnie bądź nie, wyznacza kierunek postawy (dodatni lub ujemny). Kierunkowi postawy odpowiada na skali pomiaru odpowiedni układ twierdzeń zawierający ustosunkowanie się przychylnie bądź nie do przedmiotu. Podobnie rzecz ma się z emocjami przeżywanymi w związku z przedmiotem postawy. Człowiek może przeżywać emocje negatywne lub pozytywne względem przedmiotu postawy bądź może on być mu obojętny. Istnieje także możliwość przeżywania uczuć ambiwalentnych⁸

---

⁵ T. Mądrzycki. *Psychologiczne prawidłowości w kształtowaniu się postaw*. Warszawa 1977 s. 18.

⁶ Tamże s. 27

⁷ Tamże.

⁸ M i k a, jw. s. 118.

Siła postawy

Inną cechą postawy jest siła, z jaką jednostka wyraża swój stosunek do przedmiotu postawy. W Prężyna⁹ określa tę właściwość jako intensywność postawy. Cecha intensywności odnosi się do wszystkich trzech komponentów postawy. Można posiadać pewność wiedzy co do przedmiotu postawy i różny zakres tej wiedzy. Stosunek emocjonalny, uczucia pozytywne bądź negatywne do przedmiotu także mogą posiadać różną siłę, intensywność. Wreszcie tendencja do określonego działania może zawierać w sobie różny stopień zdecydowania.

Między intensywnością a kierunkiem postawy zachodzi następująca korelacja: im dalej od punktu „0” w stronę biegunów „+” lub „-” bardziej wzrasta intensywność postawy.

Złożoność i zwartość postawy

Jeszcze inną cechą postawy jest jej złożoność. Postawy składają się zasadniczo z trzech czynników o zróżnicowanej formie. Można wskazać postawy o silnie rozwiniętych wszystkich czynnikach i takie, w których określone czynniki są mniej lub bardziej rozwinięte. Zgodność między owymi trzema elementami postawy pod względem kierunku i siły jest określana jako zwartość postawy. Tę właściwość można ustalić, pytając, czy w jednakowym stopniu rozbudowane są poszczególne komponenty postawy, który z komponentów dominuje swoją złożonością i jaka jest siła każdego komponentu w stosunku do pozostałych¹⁰

Konkretna postawa osoby na ogół nie funkcjonuje oddzielnie, lecz w powiązaniu z innymi postawami, tworząc w ten sposób mniej lub bardziej zwarte zespoły postaw. Na istnienie takich zespołów wskazują korelacje zachodzące między wynikami badań poszczególnych postaw. Wszystkie zespoły postaw wspólnie stanowią ogólny system postaw jednostki. Poszczególne postawy (czy ich grupy) mogą zajmować różne miejsce w tym systemie (od centralnego do całkowicie obwodowego). Postawy, które dotyczą najistotniejszych dla podmiotu wartości, zajmują centralne miejsce i wywierają znaczny wpływ na pozostałe postawy jednostki oraz całe jej zachowanie¹¹

Szczególnym rodzajem postawy jest postawa religijna, która może mieć wpływ na zachowania jednostki ludzkiej.

⁹ W P r e ż y n a. *Intensywność postawy religijnej a osobowość*. Lublin 1979 s. 27

¹⁰ M ą d r z y c k i, jw. s. 29.

¹¹ Tamże s. 30.

b) Charakterystyka postawy religijnej

Indywidualny sposób przeżywania i realizowania stosunku jednostki wobec przedmiotu religijnego można objąć pojęciem postawy religijnej. Jej struktura jest analogiczna do postawy w ogóle. O religijnym charakterze postawy decyduje religijność jej przedmiotu. Religijną będzie taka postawa, której przedmiot ze względu na swoją treść przynależy do religii. Jest nim: Bóg Ojciec, Duch Święty, Jezus Chrystus, Kościół. Głównym wyznacznikiem jest nadprzyrodzoność.

W ustosunkowaniu się jednostki do nadprzyrodzoności uwzględnia się zasadniczo trzy elementy:

1. uznanie Boga za Stwórcę świata i ostateczny cel człowieka;
2. świadoma akceptacja zależności człowieka od Boga;
3. okazywanie Bogu należnej Mu czci i szacunku przez spełnianie Jego woli¹²

Dla scharakteryzowania postawy religijnej niezbędna jest analiza dwóch podstawowych elementów relacji, którymi są podmiot i jego właściwości oraz przedmiot i jego cechy. Mówiąc o przedmiocie postawy, mamy na myśli rzecz materialną, zewnętrzną albo wartości wewnętrzne, idee¹³

W ten sposób ujmowana przedmiotowość posiada szczególne znaczenie w postawie religijnej, gdzie występują elementy „widzialne” i „niewidzialne”. Najogólniej rzecz ujmując, przedmiotem postawy jest nadprzyrodzoność. Dla wyznawców religii rzymskokatolickiej będą to takie wartości i idee, jak: Bóg, Jezus Chrystus, Matka Boża, Lud Boży, sumienie, poczucie winy, miłość bliźniego, moralność, prawo Boże itd. oraz zewnętrzne, takie jak: budynek sakralny, książka religijna, malarstwo czy rzeźba sakralna. Centrum przedmiotowym w każdym przypadku jest jednak Bóg, Jezus Chrystus i Duch Święty.

Rozpatrując postawę jako wewnętrzną relację tworzących ją składników, można mówić o jej strukturze, którą stanowią trzy zasadnicze komponenty: poznawczy, uczuciowo-motywacyjny i behawioralny.

Element intelektualno-orientacyjny zakłada znajomość przedmiotu postawy. Jest to konkretna wiedza z zakresu teologii.

¹² P r ę ż y n a, jw. s. 56.

¹³ A. B u c z e k. *Pojęcie i charakterystyka postawy religijnej*. „Z pomocą rodzinie” 1991 nr 3 s. 80-90.

Komponent emocjonalno-motywacyjny tworzą uczucia i dążenia skierowane na przedmiot postawy religijnej. Mogą one zmieniać się od uczuć prostych do bogatych oraz od uczuć chwilowych do pogłębionych i trwałych, złożonych z wielu przeżyć i wzruszeń wobec przedmiotu. Dzięki elementowi emocjonalnemu w postawie religijnej możliwy jest pomiar i kontrolowanie jego wpływu na stosunek do przedmiotu. Emocjonalna treść postawy powoduje, że ma ona dodatnie lub ujemne znaczenie i może przybierać bardzo różną intensywność.

Komponent behawioralny tworzą zewnętrznie obserwowalne, realne działania wobec przedmiotu. Przedmiot religijny w tym kontekście jest przedmiotem działania. Może ono mieć charakter werbalny (np. modlitwa) lub niewerbalny. Wyraża się w uzewnętrznieniu przekonań, uczuć, spełnianiu norm moralnych czy aktów kultu¹⁴

Postawy religijne poszczególnych osób różnią się zakresem i poziomem orientacji w problematyce własnej religii, intensywnością i złożonością przeżyć wobec przedmiotu, jakością motywacji, częstotliwością działań religijnych oraz rodzajem wpływu postawy religijnej na całość indywidualnego i społecznego życia¹⁵

W literaturze psychologicznej można spotkać inne jeszcze aspekty, które wyodrębniono w postawie religijnej. G. Allport na przykład wprowadził pojęcie „dojrzałości” postawy religijnej. Nie jest ona cechą w sensie do tej pory omówionych, ale raczej pewnego rodzaju postulatem, wzorcem, ku jakiemu powinien zmierzać rozwój każdej postawy religijnej. Formowanie się dojrzałej postawy religijnej jest procesem złożonym, a przy tym ciągłym, bez wyraźnego zakończenia. Stąd trudno określić pojęcie dojrzałości. Można jedynie podać zespół warunków, które powinna spełniać dojrzała postawa religijna. G. Allport uważa, iż postawa taka winna być:

1. zróżnicowana,
2. dynamiczna,
3. inspirowana konsekwentną moralnością,
4. wszechstronna i kierowana rozumem,
5. zintegrowana,
6. nosząca charakter heurystyczny¹⁶

---

¹⁴ W C h a i m. *Psychologiczna analiza religijności niespójnej*. Lublin 1991 s. 25.

¹⁵ W P r ę ż y n a. *Funkcja postawy religijnej w osobowości człowieka*. Lublin 1981 s. 46.

¹⁶ G. W A l l p o r t. *Osobowość i religia*. Warszawa 1888 s. 139-160.

Postawa religijna nie kształtuje się w próżni. Dla jej wytworzenia muszą zaistnieć określone warunki i zadziałać określone czynniki. Jest ona strukturą wyuczoną, nabytą na bazie indywidualnego doświadczenia w warunkach społecznych.

U podłoża postawy występują zasadniczo trzy źródła: potrzeby i cechy osobowości jednostki, wiedza o przedmiocie oraz kontekst społeczny¹⁷

Postawa religijna oddziałuje na całokształt życia ludzkiego, również i na życie małżeńsko-rodzinne. Nauczycielski Urząd Kościoła w trosce o godność człowieka podejmuje również problematykę odpowiedzialnego rodzicielstwa, w tym także metod planowania rodziny.

2. Metody planowania rodziny

Naturalną skłonnością i potrzebą małżonków jest posiadanie potomstwa z jednej strony oraz zaspokojenie potrzeby bliskości z drugiej strony. Ponieważ warunki życia we współczesnym świecie angażują ludzi w życie zawodowe, zdobywanie podstawowych środków do życia, zrodzenie i wychowanie potomstwa – zadanie z istoty trudne i odpowiedzialne – dziś jawi się jako szczególnie trudne. Pojawiły się więc tendencje do ograniczania liczby posiadanych dzieci. Małżonkowie stają przed wyborem jednej z postaw wobec sfery prokreacyjnej: niszczenia potencjalnej płodności lub uwzględnienia w kontaktach seksualnych cyklicznych okresów płodności i niepłodności pary ludzkiej. Pierwszy rodzaj rozwiązania określany jest mianem antykoncepcji, a drugi – naturalnymi metodami planowania rodziny. Małżonkowie, decydując się na jedną z dróg, przyjmują mniej lub bardziej świadomie wszystkie konsekwencje związane z dokonanym wyborem.

a) Charakterystyka metod antykoncepcyjnej regulacji urodzeń

Słowo „antykoncepcja” oznacza (gr. *anti* – przeciw, łac. *conceptio* – poczęcie) wszelkie działania przeciw poczęciu dziecka, umyślne zniweczenie potencjalnej płodności jednego lub więcej aktów seksualnych¹⁸ W języku angielskim pojawiło się określenie *birth-control*, co w języku polskim

¹⁷ Te zagadnienia zostaną pominięte ze względu na to, że wykraczają poza ramy niniejszego artykułu.

¹⁸ *Encyklopedia Katolicka*. T. 1. Red. F. Gryglewicz, R. Łukaszyk, Z. Sułowski. Lublin 1985 s. 719.

znaczy „kontrola urodzeń” Obejmuje ono wszystkie środki antykoncepcyjne, sztuczne poronienia i sterylizację¹⁹ Nowoczesna antykoncepcja zmierza od działania przeciwpoczęciowego do działania polegającego na wywołaniu wczesnych poronień²⁰

Założeniem antykoncepcji jest uzyskanie stałej dostępności seksualnej drugiej osoby przy jednoczesnym odrzuceniu możliwości poczęcia dziecka poprzez okresowe lub całkowite zniszczenie zdolności prokreacyjnych²¹

Osiągnięciu takiego celu służą metody antykoncepcyjne, inaczej – sztuczne metody kontroli urodzeń. Różni autorzy stosują swoiste podziały metod antykoncepcyjnych, często nie zaliczając do nich sterylizacji mężczyzn i kobiet.

Na ogół przyjmuje się następujący podział:

- mechaniczne środki antykoncepcyjne (żeńskie, męskie) – błony, kapturki, prezerwatywy;
- chemiczne środki antykoncepcyjne (pasty, pianki, żele);
- wewnątrzmaciczne środki antykoncepcyjne (spirale);
- doustna antykoncepcja hormonalna i o działaniu wczesnoporonnym;
- sterylizacja;
- stosunek przerywany²²

Metody antykoncepcyjne, określane jako nieekologiczne, wpływają negatywnie na zdrowie fizyczne, psychiczne i duchowe człowieka.

Istnieją jednak metody alternatywne planowania rodziny, nazywane naturalnymi.

b) Charakterystyka metod naturalnego planowania rodziny

Określenie „naturalna regulacja poczęć” oznacza sterowanie płodnością poprzez uwzględnienie we wzajemnych odniesieniach pary ludzkiej naturalnego rytmu płodności i niepłodności. Rytm ten jest osadzony na kanwie cyklu kobiecego, ale funkcjonuje w równym stopniu dla obojga partnerów,

---

¹⁹ W F i j a ł k o w s k i. *Antykoncepcja czy naturalna regulacja poczęć?* W: *Pro i contra w planowaniu rodziny i w wychowaniu seksualnym*. Red. M. Kozakiewicz. Warszawa 1989 s. 58.

²⁰ W F i j a ł k o w s k i. *Ku afirmacji życia*. Warszawa 1989 s. 46.

²¹ M. W G r a b o w s c y, A. M. N i e m y s c y, M. P. W o ł o c h o w i c z. *Zanim wybierzesz*. Warszawa 1993 s. 196.

²² Por. tamże s. 169; A. S a m o ć. *Naturalne planowanie rodziny*. Gdańsk 1991; I. R o s z k o w s k i. *Zdrowie kobiety*. Warszawa 1983.

określając łącznie ich potencję prokreacyjną. Odpowiedzialne angażowanie zdolności prokreacyjnych wymaga zatem umiejętności odczytywania objawów pochodzących z ciała, sygnalizujących początek i koniec cyklicznego okresu płodności. Decyzja na zbliżenie w tym czasie jest wówczas odpowiedzialna, gdy towarzyszy jej zamiar zainicjowania nowego życia²³. Podejmując odpowiedzialne decyzje, małżonkowie kierują się dobrem swojego związku i zasadami prawa naturalnego.

Narzędziem służącym do realizacji sposobu planowania rodziny opartego na cyklu kobiecym są metody naturalnego (ekologicznego) planowania rodziny. Według definicji, zgłoszonej przez zrzeszenie instytucji i organizacji stosujących program naturalnego planowania rodziny (International Federation for Family Life Promotion) do Światowej Organizacji Zdrowia w 1976 roku, naturalnymi są tylko te metody, które opierają się wyłącznie na okresowości współżycia, z uwzględnieniem naturalnych objawów cykliczności faz płodności i niepłodności. Zakłada się:

1. niestosowanie środków chemicznych bądź hormonalnych oraz przyrządów mechanicznych czy zabiegów chirurgicznych;
2. odstąpienie od aktów seksualnych w okresie płodności w celu uniknięcia poczęcia;
3. akt płciowy, jeśli ma miejsce, jest pełny²⁴

Wyróżnia się następujące rodzaje naturalnych metod planowania rodziny:

- Metoda kalendarzowa
- Metody jednoobjawowe (termiczna i Billingsa)
- Metody wieloobjawowe²⁵

3. *Psychologiczne aspekty metod planowania rodziny*

Metody planowania rodziny nie pozostają bez znaczenia dla psychicznego samopoczucia człowieka i rozwoju jego osobowości.

Godność i podmiotowość człowieka wymagają rozumnego sterowania zachowaniem także w dziedzinie prokreacji. Metody antykoncepcyjne pozba-

²³ W F i j a ł k o w s k i. *Płodność w integralnym przeżywaniu seksualizmu*. W: *Spojrzenie na współczesną rodzinę w Polsce*. Red. A. Podsiad, A. Szafrńska. Warszawa 1986 s. 117

²⁴ F i j a ł k o w s k i. *Antykoncepcja czy naturalna regulacja poczęć?* s. 58-60.

²⁵ Na temat metod istnieje dość bogata literatura, m.in.: A. S a m o ć. *Naturalne planowanie rodziny*. Gdańsk 1991; T. K r a m a r e k. *Naturalne metody regulacji poczęć*. W: *Małżeństwo*. Red. E. Sujak. Katowice 1989 s. 108-127.

wiają go właściwej mu podmiotowości i zwalniają od odpowiedzialności. Człowiek, rezygnując z samostanowienia w dziedzinie prokreacji, staje się przedmiotem manipulacji. Taka sytuacja przeszkadza w rozwoju wewnętrznej wolności, refleksyjności i odpowiedzialności, które warunkują dojrzałość osobową²⁶

U małżonków wierzących może pojawić się wewnętrzny konflikt moralny. W naturze aktu małżeńskiego związek między samym zjednoczeniem w miłości i ukierunkowaniem go na możliwość rodzicielstwa jest czymś oczywistym i tak akt ten powinien być przeżywany. Stosując środki antykoncepcyjne małżonkowie usiłują sztucznie rozdzielić te dwa znaczenia i w ten sposób niszczą wewnętrzny ład aktu małżeńskiego, czyli jego wewnętrzną prawdę. Stosowanie antykoncepcji jest więc sprzeciwianiem się Bożemu prawu, wpisanemu w naturę człowieka²⁷. Poczucie winy spowodowane naruszaniem zasad etyki małżeńskiej, która jest przeciwna wszelkim metodom obezpladniania, odbiera radość współżycia, gasi pobudzenie i pozytywne przeżywanie. Małżonkowie unikają współżycia seksualnego, mają do siebie wzajemnie pretensje, są rozżaleni. Zaistniały konflikt moralny nie służy rozwojowi ich osobowości ani wzajemnej miłości.

Wybór małżeństwa jako drogi życiowej implikuje dążność do możliwie najlepszego, najdoskonalszego przeżycia wspólnoty małżeńskiej i rodzinnej. Dojrzewanie miłości małżeńskiej od erotycznej do coraz głębszej miłości osobowej (od *eros* do *caritas*) niesie małżonkom uczucie głębokiego szczęścia. Jednym z warunków rozwoju miłości małżeńskiej jest pełna akceptacja drugiej osoby. Przy stosowaniu sztucznych środków planowania rodziny wzajemny dar osób, jak również przyjęcie tego daru, nie są całkowite. Odrzucone zostaje potencjalne macierzyństwo żony i ojcostwo męża. Małżonkowie w takiej sytuacji mogą czuć się nie szanowani i nie akceptowani. Antykoncepcja przekreśla dojrzałą miłość, która domaga się akceptacji człowieka. Szczególnie w kobiecie, bardziej dotkniętej skutkami antykoncepcji, budzi się po pewnym czasie poczucie krzywdy, wrażenie, że mąż pragnie i potrzebuje od niej tylko jej seksualności. W takiej sytuacji odkrywa, że jest poniżana i traktowana jako przedmiot użycia. W efekcie oboje zaprzeczają dojrzałej miłości małżeńskiej²⁸

---

²⁶ E. W ó j c i k. *Naturalna regulacja poczęć a antykoncepcja*. W: *Spojrzenie na współczesną rodzinę w Polsce*. Red. A. Podsiad, A. Szafrńska. Warszawa 1986 s. 179.

²⁷ Tamże s. 176.

²⁸ E. W ó j c i k. *Naturalna regulacja poczęć*. Warszawa 1988 s. 10.

Z powyższych rozważań wynika, że antykoncepcja, wywierając szkodliwy wpływ na życie człowieka, nie pozostaje bez znaczenia dla jego zdrowia psychicznego. Jej stosowanie wpływa negatywnie na rozwój moralny, osobowy oraz na „dojrzewanie” miłości małżeńskiej.

Życie zgodne z naturalnym rytmem płodności i niepłodności wytwarza natomiast atmosferę wzajemnego szacunku. Mąż akceptuje przemiany zachodzące w organizmie żony, wykazuje troskę o jej zdrowie i samopoczucie, wyrażając w ten sposób pełny szacunek dla jej osoby. Kobieta zaś docenia w mężu jego powściągliwość i opanowanie popędu seksualnego, co jest znakiem, że ten traktuje ją z szacunkiem, a nie jak przedmiot służący do zaspokajania potrzeb zmysłowych²⁹

Dobrem wynikającym ze stosowania metod naturalnych jest także to, że pozwalają one małżonkom pozostać w jasnej i prostej relacji do Boga i Kościoła. Poprawna etycznie regulacja poczęć sprzyja rozwojowi życia religijno-moralnego rodziny. Przynosi spokój sumienia i daje możliwość w pełni świadomego i owocnego przystępowania do sakramentów. U ludzi stosujących naturalną regulację poczęć zauważa się rozwój praktyk religijnych i pogłębianie życia wewnętrznego³⁰

Inaczej wpływa na życie małżeńskie stosowanie antykoncepcji. W wielu małżeństwach rozwija się gra unikania, targowania się o współżycie seksualne. Pojawia się niepokój z powodu konfliktu wewnętrznego, którego przyczyną jest stosowanie nie akceptowanych przez Kościół metod kontroli urodzeń. Życie człowieka w konflikcie nie jest łatwe. Ani w małżeńskim oddaniu, ani w życiu religijnym nie może stanąć on w pełni otwartości, w pełnym oddaniu. Konflikty zewnętrzne i wewnętrzne nakładają się na siebie, przez co komplikują starania o ich rozwiązanie, oddziałują negatywnie na życie małżeńskie i rodzinne³¹

Małżonkowie, podejmując odpowiedzialnie wspólne życie, pragną posiadać tyle potomstwa, ile – ich zdaniem – potrafią wychować. Stosując w planowaniu rodziny metody naturalne, pogłębiają wzajemną miłość, co służy rozwojowi ich osobowości. Metody sztuczne natomiast częściej prowadzą do konfliktów w małżeństwie, działają destrukcyjnie na miłość małżeńską.

---

²⁹ D. K o r n a s B i e l a. *Zalety stosowania naturalnego planowania rodziny*. „Naturalne planowanie rodziny” 1993 nr 3 s. 9.

³⁰ Tamże s. 30.

³¹ E. S u j a k. *Przygotowanie do małżeństwa*. Katowice 1988.

4. Metody planowania rodziny w nauce Kościoła

Dla ochrzczonych małżeństwo wyraża związek Chrystusa z Kościołem. Miłość małżeńska zostaje wszczepiona w tę samą miłość, którą Chrystus zbawia świat; jej źródłem jest więc sam Bóg. Obopólny dar z siebie zostaje ogarnięty przez nieskończoną miłość, którą Bóg w Chrystusie kocha wszystkich ludzi. Chrystus „rekapituje” miłość małżeńską również w jej dominujących przymiotach. W każdą miłość ludzką jest wpisane podwójne pragnienie wyrażające się w słowach: „tylko ty” i „na zawsze ty”. To dążenie każdej miłości otrzymuje wsparcie w sakramencie. Chrystus umiłował swą oblubienicę-Kościół aż do cierpienia i śmierci. Z taką miłością Chrystus przychodzi do małżonków w sakramencie, by zapalić nią ich serca i uzdolnić do miłości wyłącznej, wiernej, trwałej, nieodwołalnej i niezłomnej³². Taka wizja miłości małżeńskiej implikuje określone wymogi. Zgodnie z tym, co pisze Paweł VI w encyklice *Humane vitae*, miłość ta powinna być: ludzka, pełna (całkowity dar osób), wyłączna i wierna aż do końca życia oraz płodna (por. HV 9).

Miłość małżonków domaga się od nich, aby poznali należycie swoje zadania w dziedzinie prokreacji. Odpowiedzialne rodzicielstwo obejmuje:

- znajomość i poszanowanie procesów i funkcji biologicznych związanych z przekazywaniem życia,
- konieczność opanowania przez rozum i wolę wrodzonych popędów,
- uznanie obowiązków wobec Boga, siebie samych, rodziny i społeczeństwa,
- kierowanie się roztropnym namysłem i wielkodusznością w powoływaniu na świat dzieci,
- poszanowanie nakazów moralnych, gdy małżonkowie okresowo lub na czas nieograniczony nie planują poczęcia dziecka³³

Przekazywanie życia jest zasadniczym powołaniem małżonków. Nie może być jednak ono przypadkowe i nieodpowiedzialne. Stąd małżonkowie stoją przed trudną decyzją, jaką jest wybór metod planowania rodziny. Kościół w swoim nauczaniu stale podkreśla, że jedynie moralnie dopuszczalne są metody naturalnej regulacji poczęć.

³² J. G r z e ś k o w i a k. *Misterium małżeństwa*. Poznań 1993 s. 169.

³³ W S k r z y d l e w s k i. *Odpowiedzialne rodzicielstwo*. W: *Program duszpasterski na rok 1993/94*. Red. E. Szczotok, A. Liskowacka. Katowice 1993 s. 194.

Antykoncepcja jest sprzeczna z prawdą zawartą w planie Bożym dotyczącym małżeństwa i woli Twórcy ludzkiego życia. Paweł VI pisze: „W oparciu o podstawowe zasady ludzkiej i chrześcijańskiej nauki o małżeństwie czujemy się w obowiązku bezwarunkowo odrzucić – jako moralnie niedopuszczalny sposób ograniczania ilości potomstwa – bezpośrednio naruszenie poczętego już procesu życia, a zwłaszcza bezpośrednio przerywanie ciąży, choćby dokonywane ze względów leczniczych. [...] Odrzucić należy również wszelkie działanie, które bądź to w przewidywaniu zbliżenia małżeńskiego, bądź podczas jego spełniania czy w rozwoju jego naturalnych skutków, miałyby za cel uniemożliwienie poczęcia lub prowadziłyby do tego” (HV 14).

Kościół wyraźnie więc w swojej nauce podkreśla, iż jedynymi moralnie dozwolonymi metodami planowania rodziny są metody naturalne odwołujące się do cykliczności płodności kobiety. Odrzuca natomiast wszelkie metody sztuczne. Czy postawa religijna małżonka wpływa na ustosunkowanie się do metod planowania rodziny? Zagadnienie to będzie przedmiotem analiz w drugiej części opracowania.

II. USTOSUNKOWANIE SIĘ DO METOD PLANOWANIA RODZINY OSÓB O WYSOKIEJ I NISKIEJ INTENSYWNOŚCI POSTAWY RELIGIJNEJ

1. *Ustosunkowanie się do metod planowania rodziny*

Ustosunkowanie się do metod planowania rodziny osób z obu grup zbadano poprzez analizę udzielonych odpowiedzi na następujące tematy: wiedza ogólna, kwalifikacja etyczna, szkodliwość, zawodność, wpływ planowania rodziny na więź małżeńską.

Tabela 1. Wyniki średnie i ich porównanie dla poszczególnych skal w obu badanych grupach

Skale	Grupa I		Grupa II		Test Z	
	M*	σ^*	M	δ	Z*	p.u.
Wiedza ogólna	6.01	0.77	4.66	0.80	6.54	.000
Kwalifikacja etyczna	5.73	1.14	3.07	0.78	7.28	.000
Szkodliwość	5.45	0.97	3.89	0.63	7.27	.000
Zawodność	5.05	1.01	3.85	0.75	5.13	.000
Wpływ na więź	5.53	1.09	3.64	0.88	7.27	.000

M – średnia arytmetyczna

σ – odchylenie standardowe

Z – zwartość statystyki

Gr. I – osoby o wysokiej postawie religijnej

Gr. II – osoby o niskiej postawie religijnej

Tabela 1 ilustruje różnice w znajomości metod planowania rodziny osób o wysokiej intensywności postawy religijnej (wysokiej religijności – grupa I) oraz osób o niskiej intensywności postawy religijnej (niskiej religijności – grupa II). Osoby z grupy I posiadają większą niż osoby z grupy II wiedzę ogólną, znajomość kwalifikacji etycznej, szkodliwości dla zdrowia fizycznego i psychicznego, zawodności oraz wpływu na więź małżeńską poszczególnych metod planowania rodziny. Różnica ta jest istotna statystycznie (przy bardzo wysokim poziomie ufności (p.u.<.000).

a) Analiza szczegółowa skali dotyczącej wiedzy ogólnej

Poniżej przeanalizowano ustosunkowanie się osób o wysokiej i niskiej religijności do twierdzeń dotyczących ogólnej wiedzy o metodach planowania rodziny

Tabela 2. Wiedza ogólna dotycząca metod planowania rodziny osób o wysokiej i niskiej religijności

Przedziały średniej	Grupa I		Grupa II	
	N*	%	N	%
1 2				
2,1 3			1	3,3
3,1 4			7	23,3
4,1 5	3	10	13	43,3
5,1 6	11	36,7	7	23,3
6,1 7	16	53,3	2	6,7
Razem	30	100	30	100

N* – liczba osób, które uzyskały średnią z danego przedziału

Tabela 2 przedstawia ogólną znajomość metod planowania rodziny, którą wykazały się osoby o wysokiej i niskiej religijności. W przedziale 6,1-7 znalazło się 53,3% odpowiedzi osób z grupy I, natomiast tylko 6,7% udzielonych odpowiedzi z grupy II. Przedział 5,1-7 określa odpowiedzi pozytywne – znajomość metod o różnym poziomie wiedzy. Wiedzę z tego przedziału w grupie religijnej wykazało 90% badanych, a w grupie II tylko 30%. Przedział 1-3 określa znajomość metod planowania rodziny nie przystającą do rzeczywistości. Znalazła się w nim jedna osoba z grupy o niskiej religijności, z grupy o wysokiej religijności – żadna.

Z badań wynika, że osoby z grupy o wysokiej religijności znają zdecydowanie lepiej metody planowania rodziny od osób o niskiej religijności.

b) Analiza szczegółowa skali dotyczącej kwalifikacji etycznej

Poniżej zostanie przeanalizowana wiedza respondentów na podstawie udzielonych odpowiedzi odnośnie do zasad moralnych dotyczących metod planowania rodziny.

Tabela 3. Kwalifikacja etyczna metod planowania rodziny

Przedziały średniej	Grupa I		Grupa II	
	N*	%	N	%
1-2	–	–	2	6,7
2,1-3	–	–	11	36,7
3,1-4	4	13,3	16	53,3
4,1-5	3	10	1	3,3
5,1-6	10	33,3	–	–
6,1-7	13	43,3	–	–
Razem	30	100	30	100

Tabela 3 przedstawia umiejętność kwalifikacji etycznej poszczególnych metod planowania rodziny w obydwu badanych grupach. Przyjmuje się, że przedział 5,1-7 oznacza dobrą i bardzo dobrą znajomość zasad etycznych. Z badań wynika, że 76,6% osób o wysokiej religijności zna je, natomiast żadna osoba nie zaprzecza prawidłowej wartości etycznej metod. W grupie II żadna osoba nie potrafiła wskazać prawidłowo etycznej wartości poszczególnych metod planowania rodziny. 56,6% osób z tej grupy nie posiada określonego zdania, a 43,3% osób (średnio od 1 do 3) neguje prawidłowe wartości etyczne metod.

c) Analiza szczegółowa skali dotyczącej wpływu metod na zdrowie psychiczne i fizyczne

Znajomość wpływu na zdrowie fizyczne i psychiczne metod planowania rodziny zweryfikowano poprzez analizę ustosunkowania się do twierdzeń dotyczących szkodliwości psychicznej i fizycznej antykoncepcji i metod naturalnych. Otrzymane wyniki przedstawia poniższa tabela.

Tabela 4. Zestawienie wyników badanych osób
w zakresie średnich wartości skal szkodliwości dla zdrowia

Przedziały średniej	Grupa I		Grupa II	
	N*	%	N	%
1-2	–	–	–	–
2,1-3	–	–	3	10
3,1-4	2	6,7	15	50
4,1-5	9	30	12	40
5,1-6	9	30	–	–
6,1-7	10	33,3	–	–
Razem	30	100	30	100

Tabela 4 przedstawia wyniki odpowiedzi osób z obu badanych grup na pytania dotyczące szkodliwości poszczególnych metod planowania rodziny. W tej kategorii w grupie o wysokiej intensywności postawy religijnej nie występuje silna koncentracja odpowiedzi pozytywnych, lecz są one rozłożone na przedziały od 4,1 do 7, czyli od „nie mam zdania” do „zdecydowanie zgadzam się”. Z grupy o niskiej religijności aż 90% przebadanych nie potrafiło odpowiedzieć lub nie miało wyrobionego zdania na temat szkodliwości poszczególnych metod planowania rodziny.

d) Analiza szczegółowa skali dotyczącej zawodności metod planowania rodziny

Poddano także analizie znajomość zawodności metod planowania rodziny. Badane osoby ustosunkowały się do itemów dotyczących jednej z niedoskonałości metod planowania rodziny, jaką jest zawodność. Uzyskane informacje przedstawia poniższa tabela.

Tabela 5. Zawodność metod planowania rodziny

Przedziały średniej	Grupa I		Grupa II	
	N*	%	N	%
1-2	–	–	–	–
2,1-3	–	–	6	20
3,1-4	7	23,3	14	46,7
4,1-5	8	26,7	9	30
5,1-6	12	40	1	3,3
6,1-7	3	10	–	–
Razem	30	100	30	100

Tabela 5 przedstawia znajomość zawodności metod planowania rodziny 50% osób z grupy o wysokiej religijności potrafi wskazać zawodność metod planowania rodziny, a 50% nie posiada zdania lub nie potrafi się wypowiedzieć. W grupie o niskiej religijności aż 76,6% ankietowanych nie potrafi się wypowiedzieć lub nie ma zdania. 20% nie posiada adekwatnej do rzeczywistej wiedzy, tak więc osoby o wysokiej religijności, pomimo że w połowie niezdecydowane, wykazują się większą wiedzą omawianego zagadnienia.

e) Analiza szczegółowa skali dotyczącej wpływu metod planowania rodziny na więź małżeńską

Zagadnienie to zostało zweryfikowane poprzez analizę ustosunkowania się do twierdzeń dotyczących wpływu stosowanej przez małżonków metody planowania rodziny na ich więź małżeńską.

Tabela 6. Wpływ stosowanych metod planowania rodziny na więź małżeńską

Przedziały średniej	Grupa I		Grupa II	
	N*	%	N	%
1-2	–	–	1	3,3
2,1-3	1	3,3	7	23,3
3,1-4	3	10	14	46,7
4,1-5	6	20	4	13,3
5,1-6	8	26,7	4	13,3
6,1-7	12	40	–	–
Razem	30	100	30	100

Tabela 6 przedstawia znajomość wpływu stosowanej metody planowania rodziny na więź małżeńską. Wśród osób o wysokiej religijności 66,7% zna dobrze lub bardzo dobrze wpływ stosowania określonych metod na więź małżeńską, a 30% nie ma zdania lub nie potrafi odpowiedzieć. Wśród osób o niskiej intensywności postawy religijnej aż 60% nie potrafi odpowiedzieć lub nie ma zdania na ten temat, a 29,6% osób tej grupy posiada niezgodną z rzeczywistością wiedzę na temat wpływu stosowanych metod na pożycie małżeńskie.

Zarówno z analizy szczegółowej, jak i z analizy ogólnej wynika, że osoby o wysokiej intensywności postawy religijnej znają lepiej metody planowania rodziny, ich kwalifikację etyczną, wpływ metod na zdrowie fizyczne lub psychiczne, zawodność oraz wpływ stosowania różnych metod na więź małżeńską. Jak więc wykazały badania, istnieją wyraźne różnice w ustosunkowaniu się do metod planowania rodziny.

2. Znajomość metod planowania rodziny uznawanych przez Kościół katolicki

Warto zastanowić się, czy badane osoby potrafią wyszukać wśród całego szeregu metody naturalne oraz metody uznawane przez Kościół.

Poniżej przedstawiono analizę umiejętności rozróżnienia metod naturalnych i sztucznych planowania rodziny.

Tabela 7. Rozróżnienie metod naturalnych i sztucznych

Metody planowania rodziny	Grupa I		Grupa II	
	N*	%	N	%
Kalendarzyk małżeński	24	80	27	90
Metoda Billingsa	26	86,6	25	83,3
Metoda termiczna	29	96,7	25	83,3
Metody wieloobjawowe	24	80	24	80
Stosunek przerywany	–	–	9	30
Steryliczacja	–	–	1	3,3
Tabletki hormonalne	–	–	2	6,6
Prezerwatywa	1	3,3	3	10
Środki chemiczne	–	–	1	3,3
Środki mechaniczne	–	–	1	3,3
Wkładka wewnątrz-maciczna	–	–	5	

N* – liczba podkreśleń danej kategorii w grupie
 $\chi^2 = 19,0354$ $df = 10$ $p.u. = 0,05$

Tabela 7 ilustruje umiejętność rozróżnienia metod naturalnych i sztucznych przez badane osoby. W zasadzie respondenci z grupy I potrafili odróżnić metody naturalne od sztucznych, chociaż jedna osoba zaliczała do metod naturalnych prezerwatywę. Wśród osób z grupy II sterylizacja, środki mechaniczne i środki chemiczne zostały zaliczone do naturalnych przez jedną osobę.

Badania wykazały istotną statystycznie różnicę ($p.u. < .05$) w umiejętności rozróżnienia metod naturalnych i sztucznych. Osoby z grupy o wysokiej

religijności orientują się lepiej w metodach naturalnych niż osoby z grupy o niskiej religijności.

Przeprowadzone badania wykazały, że zarówno osoby o wysokiej religijności, jak i osoby o niskiej religijności potrafią wskazać metody uznawane przez Nauczycielski Urząd Kościoła.

Wykazano również, że istnieje różnica istotna statystycznie (p.u. = .05) między badanymi grupami w umiejętności wyróżnienia metod naturalnych wśród całego szeregu metod planowania rodziny. Osoby o wysokiej intensywności postawy religijnej potrafią prawie bezbłędnie wskazać metody naturalne. Osoby o niskiej intensywności postawy religijnej poprawnie wskazały metody uznawane przez Kościół, ale popełniły błąd, myląc metody naturalne i sztuczne. Wynika z tego, że nie utożsamiają one metod uznawanych i propagowanych przez Kościół z metodami naturalnymi.

3. Stosowane metody planowania rodziny

Jednym z elementów postaw wobec metod planowania rodziny jest ich wybór i zastosowanie. Dlatego także badano zachowanie respondentów. Odpowiedzi zostały skategoryzowane w cztery grupy: „metody naturalne”, „sztuczne”, „nie stosują metod”, „brak odpowiedzi”. Uzyskane dane, z uwzględnieniem podziału na grupy o wysokiej religijności i o niskiej religijności, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 8. Dane dotyczące stosowanych przez respondentów metod planowania rodziny

Kategorie	Grupa I		Grupa II	
	N	%	N	%
Metody naturalne	21	70	2	6,6
Metody sztuczne	8	26,6	24	80
Nie stosują metod	–	–	2	6,6
Brak odpowiedzi	1	3,3	2	6,6
Razem	30	100	30	100

$$\chi^2 = 26,0290$$

$$df = 3$$

$$p.u. = .001$$

Tabela 8 przedstawia skategoryzowane odpowiedzi respondentów odnośnie do stosowanych metod planowania rodziny. Odpowiedzi osób z grupy o wysokiej religijności wskazują, że w tej grupie 70% małżeństw stosuje naturalne metody planowania rodziny, a tylko 26,6% – sztuczne. W grupie o niskiej intensywności postawy religijnej 80% małżeństw stosuje sztuczne metody planowania rodziny, 6,6% – metody naturalne, 6,6% – nie udzieliło odpowiedzi i 6,6% ankietowanych nie stosuje żadnych metod planowania rodziny. Różnice w odpowiedziach obu grup są statystycznie bardzo istotne (p.u.<.001).

W ten sposób zostało potwierdzone przypuszczenie, że istnieją różnice w wyborze i stosowaniu metod planowania rodziny między osobami o wysokiej i niskiej intensywności postawy religijnej.

Osoby o wysokiej intensywności postawy religijnej znają lepiej metody planowania rodziny niż osoby o niskiej intensywności postawy religijnej. Otrzymane wyniki badań wykazały, że osoby o wysokiej religijności posiadają większą wiedzę ogólną odnośnie do metod planowania rodziny, ich kwalifikacji etycznej, zawodności, szkodliwości oraz wpływu na więź małżeńską niż osoby o niskiej religijności. Częściej też stosują metody naturalnego planowania rodziny w przeciwieństwie do osób o niskiej religijności, które preferują sztuczne metody planowania rodziny. Badania nie wykazały różnic w znajomości nauczania Kościoła dotyczącego metod planowania rodziny. Zarówno osoby o wysokiej, jak i niskiej intensywności religijnej znają postawę Kościoła wobec zagadnienia metod planowania rodziny

*

Wyniki przeprowadzonych badań wskazują na różnice w ustosunkowaniu się do metod planowania rodziny uzależnione od intensywności postawy religijnej małżonków. Niewłaściwie ukształtowana postawa wobec rodzicielstwa, brak pozytywnego ustosunkowania się odnośnie do ekologicznego planowania rodziny może stać się zagrożeniem dla poszanowania integralnej wizji płciowości człowieka.

W związku z wynikami badań nasuwają się pewne pedagogiczne postulaty:

1. Należy kształtować postawę szacunku wobec prawa naturalnego i godności całej osoby ludzkiej.

2. Upowszechniać znajomość metod naturalnego planowania rodziny, ukazując jednocześnie ich znaczenie dla więzi w małżeństwie i rodzinie.
3. Organizować na wysokim poziomie poradnie rodzinne przy ośrodkach zdrowia, szpitalach, parafiach, w których pracowałiby dobrze przygotowani fachowcy z zakresu duszpasterstwa rodzin oraz psychologii małżeństwa.
4. Kształtować dojrzałe postawy religijno-moralne poprzez różne formy oddziaływania duszpasterskiego.

INTENSITY OF THE SPOUSES' RELIGIOUS ATTITUDE AND THEIR ATTITUDE TOWARDS FAMILY PLANNING METHODS

S u m m a r y

The main aim of the article was to show the interrelation between intensity of the spouses' religious attitude and their attitude towards family planning methods.

The article consists of two parts. In the first one the issues are contained that are related to the religious attitude as a factor that modifies one's attitude towards family planning methods. Particular family planning methods are characterized in very general terms and their influence is presented on the spouses' mental life; also the Church's attitude towards the issue of family planning methods is shown.

The second part – an empirical one – is an analysis of the results of studies of 120 spouses that were carried out. The studies clearly confirmed the assumption that the stronger is the spouses' religious attitude the more positive is their attitude to the natural family planning methods. On the basis of the empirical data it was found that people with a high intensity of the religious attitude use the natural methods more often than people with a low degree of religiousness. The results of the conducted studies also showed that there is a significant difference between various groups of subjects as to the information they have about family planning methods. The results are in favour of the group of people with high intensity of the religious attitude.

Translated by Tadeusz Karłowicz

Słowa kluczowe: postawy religijne, małżeństwo, metody planowania rodziny.

Key words: religious attitudes, marriage, family planning methods.